

Kaius Sinnemäki

”**Kielessä kiehtoo se**, miten se liittyy kaikkeen. Se liittyy meidän ihmisyyteemme niin keskeisesti: siihen, mitä me ihmisinä olemme ja mitä teemme. Kieltä myös voidaan lähestyä hyvin monen tutkimusalan näkökulmasta, ja tämä monialaisuus, alojen yhteen tuominen, kiinnostaa minua tutkijana. Haluan tuottaa parempaa ymmärrystä kielestä, sen toiminnasta, ihmisten tavoista käyttää sitä ja sen muuttamisesta”, sanoo Helsingin yliopiston kvantitatiivisen ja vertailevan kielitieteen apulaisprofessori Kaius Sinnemäki.

Sinnemäki palkittiin Suomalaisen Tiedeakatemian vuoden 2021 humanistipalkinnolla. Palkinto myönnetään uransa alkuvaiheessa olevalle, jo kansainvälistä mainetta saavuttaneelle humanistisen alan tutkijalle. Vuodesta 2011 jaettu humanistipalkinto on suuruudeltaan 15.000 euroa.

Parhailtaan Sinnemäki johtaa tutkimushanketta hyvin erilaisten kielten muutoksesta ja mukautumisesta erilaisiin yhteiskunnallisiin ympäristöihin.

”Kieli liittyy hyvin keskeisesti siihen, miten me ihmiset tulemme toistemme kanssa toimeen, miten muodostamme ryhmiä ja suljemme toiset niistä ulos; miten osoitetaan vieraanvaraisuutta tai sitten vihamielisyyttä. Totta kai eri eläinlajit tekevät näitä myös, mutta kieli mahdollistaa hienovaraisen kommunikaation, joka ei ole niin paikkaan ja tiettyyn tilanteeseen sidottu”, Sinnemäki sanoo.

Missä pitää ymmärtää monenlaisia asioita, siellä tarvitaan humanismia. Perinteiset humanistiset alat, kuten historian, kulttuurin ja kielen tutkimus, auttavat ymmärtämään, miten asiat kehittyvät, miten niitä on ymmärretty eri aikoina ja miten me ymmärrämme niitä nykyään. Sinnemäen mielestä humanismia tarvitaan nyt ihan niin kuin aina.

”Miten me ymmärrämme esimerkiksi Suomen historiaa? Tai miten ymmärrämme vaikkapa Venäjän historiaa, tai Ukrainan? Miten kansallista identiteettiä rakennetaan erilaisten narratiivien avulla? Nyt nähdään, minkälaista tarinaa Putin ja

”Kieli liittyy
kaikkeen”

hänen hallintonsa luovat oikeutuksena sodalleen. Moneltakin humanistiselta kantilta voidaan esimerkiksi arvioida, miten paljon se pitää paikkansa.”

Halu ymmärtää ihmisiä, asioita ja merkityksiä ajoi Sinnemäen aikoinaan tieteen pariin. Ensimmäinen ahaa-elämys kielen tutkimuksesta tuli lukion viimeisenä vuonna, ja niitä tuli lisää, kun hän aloitti kielitieteen opinnot.

”Ahaa-elämys liittyi siihen, miten keskeinen kieli on ihmisyydelle. Yläasteelta muistan, että lauseen kielioppia analysoitaessa kovin moni muu ei tykännyt, mutta minä tykkäsin. Pidin sitä kiehtovana, koska se oli niin loogista, ikään kuin ongelman ratkointaa.”

Sinnemäen tutkimuskin on luonteeltaan teoreettista ja menetelmällistä.

”Tällaiselle minun kaltaiselleni tutkijalle, joka vertaa eri kieliä toisiinsa, voisi olla hyvä tehdä kentätutkimustakin. Se on käynyt mielessä ja olen siihen valmistautunutkin, mutta en ole vielä sellaiseen lähtenyt. Ehkä yksi syy on se, että minulla ei ole yhtään kieltä, joka kiinnostaisi ylitse muiden. Pidän kaikista maailman kielistä. Tutkin maailman kielten monimuotoisuutta, ja minulla voi olla tutkittavana kymmeniä tai satoja kieliä. Minulla ei oikeastaan ole lempikieltä.”

Sinnemäki nostaa kielentutkimuksen kentästä kaksi ajankohtaista ja erityisen mielenkiintoista tutkimuskohdetta.

”Toinen on selkokieli, sen tutkimus ja kaikki siihen liittyvä soveltaminen. Toinen liittyy siihen, mitä professori Arto Mustajoki on kirjoittanut ymmärtämisestä ja väärin ymmärtämisestä. Siinä on todella kiinnostavia näkökulmia kieleen ja ymmärtämiseen – esimerkiksi se, miten arkipäiväistä virheellisten tulkintojen tekeminen on, kiinnostaa tutkijoiden lisäksi ihan maallikoitakin.”

Ihmiset tyyppillisesti olettavat, että muut ymmärtävät heitä paremmin kuin nämä oikeasti ymmärtävät. Siitä syntyy paljon väärinymmärryksiä ja ristiriitoja.

”Ehkä meillä vähän liian usein on se vähän itsekeskeinen oletus, että minä olen maailman napa ja tietysti kaikki ymmärtävät minua. Emme välttämättä olekaan aina valmiita sitten havahtumaan siihen, että hitsi – eivät ne ymmärräkään minua. Sitten pitää tehdä valinta: lähteäkö dialo-

gin tielle rakentamaan yhteistä ymmärrystä vai vaatiako vain, että muut ymmärtävät minua? Tällainen tulkitsemisen viitekehys antaa eväitä lähestyä esimerkiksi disinformaatiotulvaa tai somekeskusteluja, joissa tunteet lähtevät nopeasti laukalle”, Sinnemäki sanoo.

Pahimmissa skenaarioissa bunkkeroidutaan omiin mielipidepoteroihin, mikä ainoastaan lisää jännitteitä tulevaisuudessa ihmisryhmien ja valtioiden välillä.

”Vaihtoehto on olla valmis tekemään yhteistyötä. Merkkejä on kyllä siitä, että kärjistyminen ainakin lähivuosina vain lisääntyy, mutta ennustaminen on vaikeaa. Jos 20 vuotta sitten oltiin informaatioyhteiskunnassa ja nyt ollaan disinformaatioyhteiskunnassa, niin missä ollaan 20 vuoden päästä? Onko koko informaatio-sana jo unohdettu”, Sinnemäki pohtii.

Kuva: Mika Federley